

Visibiliteit van zwarte gays in Brussel

Koéssan Gabiam

Hoewel Brussel een bruisende stad is met een diversiteit aan culturen, blijven zwarte gays en biseksuelen vrij onzichtbaar in het stedelijk landschap. Toch zijn er recentelijk enkele opmerkelijke veranderingen waar te nemen.

Sinds eind jaren 2000 is er in Brussel een nieuw fenomeen van toenemende visibiliteit van zwarte homo- en biseksuelen in de gay-wijk. Hoewel deze visibiliteit varieert in de loop van het jaar, maakt ze een nieuwe factor uit in het Brusselse gaylandschap. En dan vooral in de uitgaansplaatsen van deze scene en op de 'Belgian prides', de fiere optochten van de LGBTQI (lesbiennes, gays, biseksuelen, transseksuelen, queer en intersex). Deze nieuwe zichtbaarheid intrigeert de onderzoeker en auteur van dit artikel. Is dit de zichtbare kant van een hele zwarte gayscene in Brussel? Biedt deze visibiliteit een mogelijkheid voor zwarte gays en biseksuelen om te integreren in de Brusselse realiteit?

Intersectionele minderheden

De studie van seksuele minderheden staat in Europa zowel epistemologisch als methodologisch nog maar in de kinderschoenen. Wanneer de auteur dan een onderzoek instelt naar een minderheid in een minderheid, begeeft hij zich op onverkende paden. Uitgewerkte en bevestigde methoden en bronnen ontbreken. Er rest de onderzoeker niets anders dan deze zelf uit te zoeken en in alle wetenschappelijke openheid op de tafel te leggen. Op zijn zoektocht naar zwarte gays en biseksuelen in Brussel en hun stedelijke praktijk wil de onderzoeker in de eerste plaats exploratief en kwalitatief te werk gaan in en rond de plaatsen waar deze aanwezigheid zichtbaar wordt.

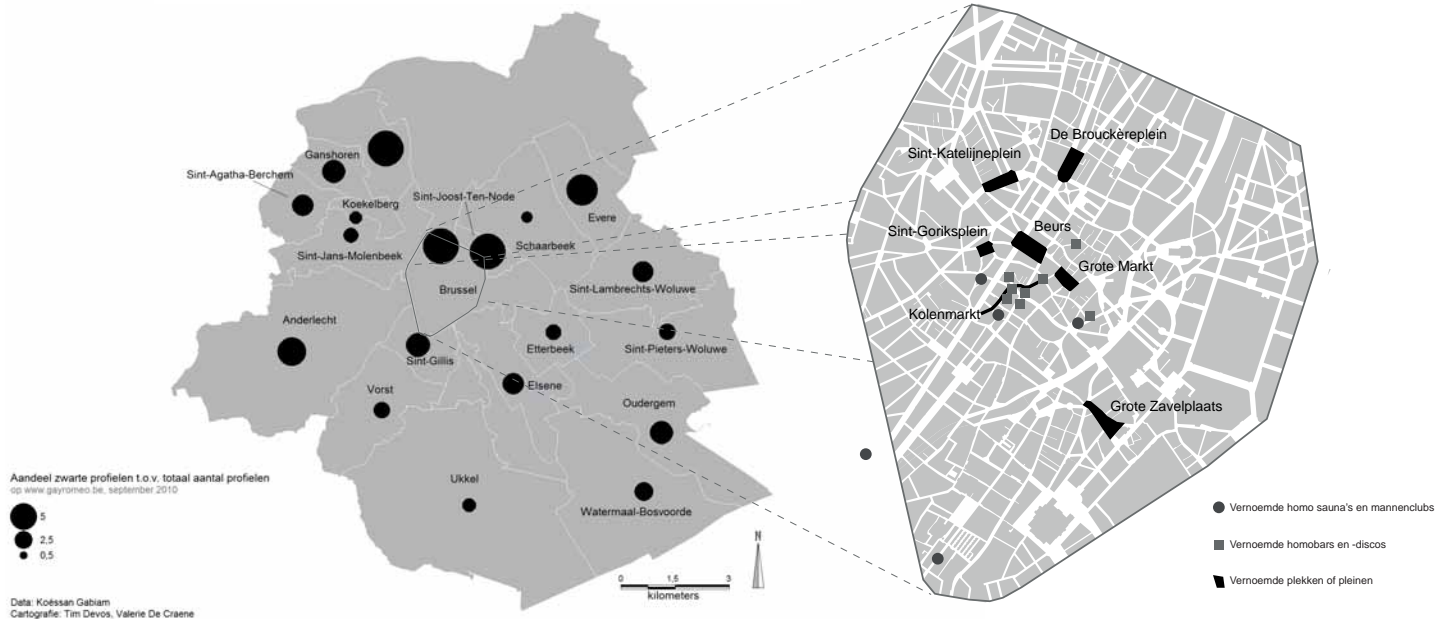
Maar toch mag hij een andere bron van informatie niet verwaarlozen die hem een beeld kan opleveren over het aandeel van dit milieu in de totale scene. Het internet oefent, zoals vele recente studies hebben aangetoond, een belangrijke aantrekkingskracht uit op gays. De snelle

ontwikkeling van het internet als communicatiemedium via chatrooms en sociale netwerksites is in zekere mate te danken aan haar capaciteit om ruimtelijke, leeftijdsgebonden, economische en etnische barrières te overwinnen. Er heerst immers anonimiteit en het staat eenieder vrij de parameters van zijn profiel te bepalen. Voor gays speelt ook de vrees voor negatieve sociale gevolgen veel minder of nauwelijks een rol in de virtuele wereld. Zeker sinds de toenemende specialisatie van chatrooms naar locatie of naar oogmerk van de contacten, laat het internet toe dat leden van seksuele minderheden makkelijk en in alle discretie met elkaar in contact kunnen komen. Deze vaststelling gaat zeker op voor intersectionele minderheden, zoals zwarte gays en biseksuelen, die hun seksuele geaardheid niet in familiale kring kunnen beleven en zich ook niet geaccepteerd voelen in het blanke homomilieu. Voor hen werken deze specifieke virtuele ruimtes, waar een minderheid plots een meerderheid wordt, demarginaliserend en 'empowerend'.

Het internet oefent een belangrijke aantrekkingskracht uit op gays

Ontmoetingsplaatsen

Ook Brusselse zwarte gays en biseksuelen blijken actief gebruik te maken van de mogelijkheden van het internet als communicatiekanaal. De onderzoeker stelde een kwantitatief onderzoek in naar de gebruikersprofielen op één van vele ontmoetingssites ('GayRomeo'). Deze site werd gekozen, omdat hij gedetailleerde zoekfuncties bevat die het mogelijk maken te selecteren op basis van bijvoorbeeld leeftijd, lokalisatie en type (Kaukasisch, Zwart-Afrikaans, Arabisch, Aziatisch, etcetera). Ook werd deze site gekozen omdat hij meer resultaten opleverde dan andere sites, zoals Gaydar.be of Gay.eu. Op deze laatste konden bijvoorbeeld voor Brussel in augustus 2012 maar drie zwarte

Zwarte gays in kaart: virtueel en stedelijk ruimtegebruik in Brussel.

gays of biseksuelen worden geïdentificeerd, terwijl dezelfde zoektocht bij GayRomeo in september 2010 248 profielen opleverde.

Gezien dit aanzienlijke aantal profielen, vormen de gegevens uit cyberspace een goede basis voor analyse. Maar daar de onderzoeker ook zicht tracht te krijgen op de stedelijke praktijken van deze gays en biseksuelen, moet dit werk worden aangevuld en verdiept middels een kwalitatieve bevraging.

Daarom nam de onderzoeker ook een enquête af bij zwarte gays en biseksuelen, de eerste in zijn soort in België. Grote uitdagingen waren hierbij zowel het opsporen van het doelpubliek als het verkrijgen van antwoorden. Een groot deel van deze groep komt immers met zijn homo- of biseksualiteit niet uit de kast. Ondanks deze moeilijkheid waren toch 27 zwarte Brusselse gays en biseksuelen bereid deel te nemen aan deze enquête, die werd afgenomen via internet en in bars. De vragenlijst polst naar identiteit, woonplaats, mentale kaart en discriminatie op basis van zowel etniciteit als seksuele geaardheid (intersectionaliteit). Voor verdere verduidelijking werden nog diepte-interviews afgenomen van twee bereidwillige respondenten en een gay-activist. Deze kwalitatieve analyse heeft tot doel bovenstaande kwantitatieve studie te verduidelijken en moet de onderzoeker toelaten om de plaatsen van visibiliteit en stedelijke praktijken van zwarte Brusselse gays en biseksuelen op kaart te zetten.

Residentiële geografie

De informatie over residentie was niet bij iedereen beschikbaar. Wat betreft GayRomeo, konden we dit voor slechts 189 van de 248 profielen achterhalen, omdat verschillende chatters het Brussels Gewest opgeven als woonplaats zonder een specifieke gemeente te vermelden. Ook de kwalitatieve enquête leverde hieromtrent drie onbruikbare antwoorden op. De verzamelde gegevens over woonplaats werden herverdeeld volgens vier geografische zones en dan uitgezet per bron. We stellen

vast dat vooral stad Brussel en de gemeente van de eerste oostelijke ring als woonplaats worden opgegeven door zwarte gays en biseksuelen. Bijna 70% van de ondervraagden en van de chatters woont dus in één van de centrale gemeenten van het gewest. Deze vaststelling spoort met eerder onderzoek naar de homoseksuele gemeenschap in het algemeen in Brussel. Ook hier kwamen Brussel, Elsene en Sint-Gillis naar voren als favoriete woonplaats ten nadele van de gemeenten uit de tweede oostelijke ring. Bovendien is de woningmarkt in deze centrale gemeente meer toegankelijk (hoog aandeel appartementen en lagere huurprijzen) dan in de meer residentiële gemeenten van de tweede ring, waar eengezinswoningen domineren. Verder zijn de westelijke gemeenten Anderlecht en Jette erg in trek als woongemeente voor zwarte gays en biseksuelen. We stellen inderdaad vast dat het aandeel zwarte profielen op het totaal aantal GayRomeo profielen voor die gemeenten hoger ligt dan het gewestelijke gemiddelde, hetgeen ook voor stad Brussel het geval is.

Dit zou verklaard kunnen worden door het feit dat deze gemeenten gelden als target-gemeenten voor immigratie uit Sub-Saharisch Afrika. Nochtans heeft Molenbeek, dat ook veel Sub-Saharische migranten ontvangt, een benedengemiddeld aandeel van zulke profielen, evenals Schaarbeek.

Visibiliteitsruimten

Het cruciale belang van het achterhalen van de woonplaats voor de cartografie van het zwarte gay- en biseksuele milieu blijkt uit de resultaten van de enquête en de interviews. De eigen domicilie komt immers op de eerste plaats in het sociaal leven voor zwarte gays en biseksuelen. Hier worden bijvoorbeeld feestjes gehouden waar ze gelijkgestemde landgenoten kunnen ontmoeten en in alle veiligheid ervaringen kunnen uitwisselen.

Vanuit eenzelfde optiek om discrete seksuele en sociale interacties

aan te gaan, spelen ook internetsites een belangrijke rol als ontmoetingsplaats voor zwarte gays en biseksuelen, ongeacht hun etnische origine en of ze zich al dan niet 'ge-out' hebben. Het is hierbij opvallend dat er een grote discrepantie bestaat tussen het hoge aantal zwarte profielen op een site zoals GayRomeo en de lage respondentiegraad bij de enquête. Hieruit kunnen we afleiden dat er nog steeds een groot taboe bestaat rond zwarte gays en biseksuelen in België. Bovendien kan deze studie hierdoor geenszins claimen een beschrijving te geven van die praktijken die voor het oog onzichtbaar blijven, maar beperkt ze zich verder tot de ruimtelijke aspecten van het zichtbare sociale leven van zwarte gays.

Drie bars, gelegen in het centrum van Brussel, werden in onze enquête het meest genoemd als uitgaansplaats. Het gaat over Christo Bar, Homo Erectus en Boys Boudoir. Eén van de eigenaars van de Christo Bar is afkomstig uit Sub-Saharisch Afrika. De bar dankt hieraan haar reputatie als dé 'place to be' in Brussel voor zwarte gays, en trekt – vooral in het weekend – zwarte homo- en biseksuelen uit het hele land aan. De bar Homo Erectus is al tientallen jaren gekend in het hele Brusselse gaymilieu en heeft enkele zwarte oibers in dienst. De Boys Boudoir ten slotte is een gay-vriendelijke discotheek die voornamelijk jonge zwarte gays en biseksuelen trekt. Naast de muziek is het feit dat men hier makkelijker dan in beide bars kan doorgaan voor heteroseksueel een belangrijke reden waarom sommige zwarte gays en biseksuelen naar deze plaats afzakken.

De meeste uitgaansplaatsen situeren zich in het stadscentrum (zie

figuur), maar ook Matonge, de Afrikaanse wijk van Brussel bij uitsteking, en Louisa worden vaak vermeld. In deze laatste buurt zijn het vooral Afrikaanse discotheken die volgens de respondenten een grote rol spelen in de contacten tussen verschillende nationaliteiten.

Verder is er natuurlijk een deel Zwart-Afrikanen die hun homo- of biseksualiteit niet openlijk kan beleven en dus aangewezen is op plaatsen van seksuele consumptie zoals sauna's, men's clubs of darkrooms die hen de mogelijkheid biedt tot seksuele ontmoetingen met zwarte gays en biseksuelen uit Brussel of op doorreis (toeristen).

Er bestaat nog steeds een taboe rond zwarte gays en biseksuelen in België

Verenigingsleven

De zichtbaarheid van zwarte gays en biseksuelen in het verenigingsleven blijft erg beperkt. Toch kan men deze algemene vaststelling iets nuanceren sinds de oprichting van het collectief 'African Pride' in 2012, een vereniging die zich richt tot de in België verblijvende zwarte LGBTQI. We moeten hierbij verduidelijken dat het tot nog toe vooral homo- en biseksuele nieuwkomers (seksuele vluchtelingen) zijn die het meest op het voorplan lopen, in verenigingen zoals OASIS, WISH of RainbowsUnited en door deelname aan de 'Belgian Pride'.

Homo Erectus: een ontmoetingsplaats voor onder andere zwarte gays en biseksuelen. Foto: Tim Devos

Uit het voorgaande valt dus af te leiden dat de topografie van de visibiliteit varieert naargelang het type actor en diens specifieke integratie- en interactiestrategieën. Men moet onderscheid maken tussen de seksuele vluchteling, de seksuele toerist, de in Brussel geboren zwarte gay en biseksuelen die ingang hebben gevonden in de meer algemene gayscene en zij die (nog) niet uit de kast zijn gekomen. De druk van familie en gemeenschap zijn lang niet dezelfde voor deze vier types. De seksuele vluchteling bijvoorbeeld bevindt zich ver van zijn familie en zal veel makkelijker gebruik maken van de openbare ruimte om op te komen voor zijn rechten tijdens manifestaties zoals de 'Belgian Pride', terwijl een niet 'ge-oute' zwarte Brusselaar zijn heil zoekt in weinig zichtbare plaatsen zoals men's clubs en het internet.

Tot slot dient ook nog opgemerkt te worden dat nog andere verschillen meespelen in het feit of een zwarte gay zich al dan niet vertoont op publieke gelegenheden. Zo werden door sommigen ook grootschalige etnische gayparties in Parijs of London vermeld als uitgaansplaatsen. Maar deze zijn merendeels onbereikbaar voor zwarte gays en biseksuelen met gebrekkige koopkracht, voor seksuele vluchtelingen of voor zij die niet tot het milieu behoren. De auteur hoopt met dit artikel dat dit exploratief onderzoek een aanzet kan zijn naar meer diepgaand en vollediger onderzoek over zwarte gays en biseksuelen, in Brussel of elders.

Koéssan Gabiam (koessan.gabiam@gmail.com) is geograaf. Dit artikel is gebaseerd op twee eerder gegeven presentaties die hij gaf op de 'European Geographies of Sexualities Conference' in Brussel: 'Public spaces of black gays sociosexual visibility in Brussels' en 'Which residential geographies for black gays in Brussels?'. Vertaald door Tim Cassiers.

Literatuurselectie

- Blidon M. (2008) Jalons pour une géographie des homosexualités. Espace géographique 2008/2, Tome 37, pp.175-189.
- Brown, G. E., B.R. Maycock & S.K. Burns (2005) Your picture is your bait: use and meaning of cyberspace among gay men. Journal of Sex Research 42 (1), pp.63-73.
- Deligne, C., K. Gabiam, M. van Crieelingen & J.-M. Decroly (2006) Visibles et invisibles: les territoires de l'homosexualité à Bruxelles. Cahiers de géographie du Québec, vol.50, nr. 140, pp.135-150.
- Heise, N. (2012) Vom den 'blauen Seiten'- eine explorative Analyse des Online-Portals GayRomeo. http://hamburgergarnele.files.wordpress.com/2012/05/heise_gayromeo_manuskript.pdf
- Schoonvaere, Q. (2010) Etude de la migration congolaise et de son impact sur la présence congolaise en Belgique: analyse des principales données démographiques. GéDAP-UCL: Centre pour l'Egalité des Chances.

ADVERTENTIE

p l a n d a g 2 0 1 3

planning is niet waarde-n-loos

OPROEP VOOR PAPERS! – PLANDAG 2013 – Donderdag 23 mei 2013 te Antwerpen

Elke ontwerpogave of planningsproces is een arena waar ethische, politieke, religieuze, economische, sociale en andere principes mee de agenda bepalen. Soms expliciet, soms minder uitgesproken of verborgen op de achtergrond. Nieuwe concepten als cradle-to-cradle, biomimicry en transitie denken deden hun intrede in het duurzaamheid denken, maar het is onduidelijk hoe deze relateren tot regelgeving en planning. Is duurzaamheid de kernwaarde waar alles om draait? Of is nu het moment om nieuwe waarden te introduceren en/of duidelijker op de agenda te plaatsen? En zijn die waarden universeel in onze geglobaliseerde samenleving of zien we duidelijk verschillen, bijvoorbeeld alleen al tussen Nederland en Vlaanderen? In verschillende sessies worden er discussies gehouden over (het behouden en loslaten van) waarden in de ruimtelijke planning.

Wij nodigen u graag uit om deel te nemen aan de discussies door middel van het indienen van een abstract.

Ga voor meer en actuele informatie naar onze website www.plandag.net of volg ons op twitter (@PlanDag) en LinkedIn.